

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

56. Scientiae natur. quantoperè ad fidem contul

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

54.
Ignorantia
Solida Sin. in
Philosoph.

demicam scholam Nanchini aperit physicam & sacram, compelliturque
mox de turba auditorum quorum opprimebatur multitudinem paucos
seligere; nisi quod neminem exclusit ab errorum confutatione, quibus
licet admodum: crassis tenebantur, & velut effatis ex tripode antiquo,
fidem cæcæ debere credebant, in Mathematicis præsertim quorum
falsitatem, rationibus validè ad mentem; manifestè ad sensum Geome-
tricis organis persuasi, non tam noui, quàm veri voluptate mirifice
afficiebantur, confluebantque avidissima curiositate ad inauditam il-
lam falsorum expugnationem, & vinci gaudebant oculorum suorum
iudicio, cum planispheriis, quadrantibus graduum, mensuris radiis
oppositum, certamque speculationem in sensus ipsos ingereret. His, ut
nominabant ingenij fabrilibus prodigiis capti, primùm optimates,
post etiam alij; certatim eorum exempla poscebant: quod in illa item
contrigerat Geographica tabula, quam duplo editis illustrationem, æ-
que ampliorem Vzohaj rogatu descripserat. Vzohaius illam suprema
vir auctoritatis, in Typos dedit, editæque in lucem exemplaribus in-
finitis Sinas, Coraium, ipsamque Iaponiam recreauit. Idem quoque
de hac ipsa factum, sed in plures discreta tabulas, ex quibus Quicicij
Prouinciæ Prorex librum composuit, suis cuique Regnorum tribu-
tis finibus, & conditione, præmissâque operis & auctoris elegantis-
sima commendatione: tantorum virorum panegyricis Riccius euasit to-
to imperio celebris. Nanchini verò (quod scripsit ipsemet, & post
hunc Cataneus) plus nobis aliquot mensibus auctoritatis & gratiæ
accessit, quàm foret cunctis retro annis partum; stabilitaque ex eo
firmius Societatis inter Sinas iam triplex statio, viâque ad plures
complanata: quod enim Nanchinum regia probasset, nulli minorum
urbium, frons esset improbandi. Scripsit & varia deinceps, pleniùs, de
elementis, de vacuo, de cælo, de moribus quæ ut in manus Litera-
torum peruenerant, in Typos illico mittebantur; ipsaque adeo quoti-
diana prælectio in suas digesta peculiare materias voluminitus sciun-
ctis ab auditoribus edebatur, quæ nec poterat vitare Riccius, nec si
posset debebat, cum eò denique spectarent omnia, ut Dei viuis, omni-
bus insinuaretur notitia: quantum autem ad hoc per se quoque confer-
rent scientiæ, quibus interea Literatorum animos distinguebat, ementis
patuit minimè obscuris; verum id etiam iuuenis Literatus ætate cor-
datior longè ante acutè viderat Ciamianues vocabatur; hunc discipu-
lum Riccio miserat Guansingar ex Collegio Hanlino Doctor, Est Col-
legium hoc in aula Pechinensi cæteris hominum sexaginta, ex Literato-
rum medulla vndique oclibatus ad componenda quæ Regis nomine pro-
deunt, nec debent nisi styli quadam maiestate concipi tam sublimis, ut
eum alligantur pauci; & præter illos vsurpet nemo. Audiens itaque
perspicax iuuenis, assidue Riccium fidei nostræ principia inculcantes,
ad euertendam idololatriam, & catè hinc statuens haudquaquam illum
venisse tam procul, hoc vno laborum pretio, ut Sinis, Europæ scienti-
as

66.
Scientiæ na-
ent, quanto-
perè ad fi-
dem contul

tias traderet; sed eò tendere, vt extirpatis religionibus Sinarum falsis, substitueret suam; cogitatum hoc suum aliquando ingenuè illi aperuit, multumque hortatus vt pergeret, negavit superstitiones conuelli fortius potuisse quàm præsidio naturalium doctrinarum. Oscianorum enim antistites & Taoistorum, præter Theologica placita quibus suos sequaces tanquam oraculis obligarunt, inseruisse suis libris, de Philosophia naturæ, falsa palam, & deridicula; de solis ortu, occubitu, defectu; Holoano Deo solem dextra regente; sinistra luam; & istiusmodi deliria stolidæ; in quibus mediocri studio atque ingenio capiendis, cum tam stolidè, turpiter & mendaciter errasse conuincantur; facile aiebat in diuinis ab sensu longius, vsuque hominum semotis multo ineprius, stultius, & periculosiùs errasse; quibus nihilominus volumina implerunt innumera, tam partim insulsis, incredibilibus, insanis; partim etiam fœdis, vt nullus validè insanians ægrotus tam aliena fingat & pernitiiosa: quod rectè ab illo prospectum Riccius asserit, illòsque errorum, & ignorantia in Philosophicis damnatos; auctoritate omni fidèque in diuinis cum inexpiabili rubore excidisse. Sed inter communes Doctorum plausus, vni dolebant Mathematici regij, & quòd aliud nequiter, peruerso aspectu, & ira oculorum vlciscebantur vt competitorum honoris sui, & lucri Riccium. Dixi aliàs horum munus, in quo inter cœtera, de futuris luminum maiorum deliquiis cum enormiter exerrarint; iurati negant artis esse, aut negligentia errorum; sed cœli arcæanum, prænantiantis nescio quid noui, tarditate insolita consueti cursus, aut celeritate; quid autem illud? fortunatum an secus? diuinandum relinquunt: at enim hos sibi à Riccio valdè metuentes, sedarunt eius discipuli; nempe illum tanti apud suos fuisse, vt non essent illi transmittenda tot vasta maria, ad emendicandum ab Sinis tantulum id fumi & lucelli, cuius metu perdendi angebantur: hic non ægrè placati, honoris gratia Riccium adire, nunquam tamen eò adducti sunt vt vellent quicquam ex illo discere, gentis, opinor, verecundati probum, si Regis Archiastronomi, aduenæ vnus discipuli fierent. Plus fuit negotij tractanda cum Ethnicis pace, quorum geminas sectas exagitauecat, ipsisque illarum ex auctoribus, & Magistris, mendaces probauerat: non potuit ea res Ligiucinum latere, annorum septuaginta Mandariannæ, multis olim regendis vr̄ibus Præfectam, quodque iuris & officij lex poscebat Confusio obstretum; sed hæc æui lex melioris, processu annorum, decentia cuiusdam nomen acceperat; degenerauitque tandem in arbitriam doctrinam; multique inter Literatos etisi Confusum profiterentur in Philosophicis; in diuinis idola sectabantur, & de illorum erroribus, quod cuique libuerat adamarat: horum vnus fuit Ligiucinus, numerosæ scholæ nominatissimas academus & accessione continua crescentis; cui tunc per ætatem impar, nisi stas solum in mense diebus in auditorium non proqibat. Auebat autem is, & nosse Riccium, de quo multa cum laude mira; in dies maiora ferebantur; &

A a

57.
Mathem. Regij
infecti
Riccio placantur.

58.
Cum idolof.
Literato solenne
colloquium.